

OPPGAVESAMLING
I INDIVIDUELL
ARBEIDSRETT

KJELL OVE ERNES, ANDREAS GALTUNG
OG ANNE OLIVE HAUGEN

Universitetsforlaget

Oppgavesamling i
individuell arbeidsrett

Kjell Ove Ernes, Andreas Galtung
og Anne Oline Haugen

Oppgavesamling i individuell arbeidsrett

Universitetsforlaget

© Universitetsforlaget 2023

ISBN 978-82-15-02921-4

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med rettighetshaverne er enhver eksemplarframstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov eller tillatt gjennom avtale med Kopinor, interesseorgan for rettighetshavere til åndsverk. Utnyttelse i strid med lov eller avtale kan medføre erstatningsansvar og inndragning og kan straffes med bøter eller fengsel.

Henvendelser om denne utgivelsen kan rettes til:

Universitetsforlaget AS

Postboks 508 Sentrum

0105 Oslo

www.universitetsforlaget.no

Omslag: Nina Lykke

Illustrasjoner: Andreas Galtung

Sats: ottaBOK

Trykk og innbinding: Aksell

Boken er satt med: Dante MT Std 11/13

Papir: 90 g Amber Graphic 1,25

Forord

Denne boken er ment som et hjelpemiddel til alle som er interessert i arbeidsrett, både studenter og privatpersoner. Etter mange år med undervisning, veiledning, kursvirksomhet og sensur har vi blitt klar over behovet for en oppgavebok i arbeidsrett. Vi har tro på at boken vil gi forståelse for hvordan praktiske juridiske problemstillinger kan behandles og løses.

Vi håper at du har utbytte av å lese boken. Om du bruker den aktivt, er vi sikre på at du stiller bedre rustet til eksamen!

Oslo, oktober 2022

Andreas Galtung, Anne Oline Haugen og Kjell Ove Ernes

Innhold

Forord	5
Formålet med boken	17
Kapittel 1 Hva er arbeidsrett?	19
1.1 Sentrale begreper	19
1.1.1 Arbeidstaker og arbeidsgiver	19
1.1.2 Virksomhet	22
1.1.3 De to partene	22
1.2 Arbeidsrettslig lovgivning	23
1.2.1 Regelverket i offentlig sektor	23
1.2.2 Rett til arbeid og fritid	24
1.2.3 Regler om personvern og offentlighet	25
1.2.4 Regler om velferd og likebehandling	25
1.2.5 Øvrig relevant lovgivning	26
Kapittel 2 Fra teori til besvarelse – hvordan løse rettsspørsmål i praksis	27
2.1 Praktikumsoppgaver	27
2.2 Les oppgaveteksten nøye	28
2.3 Ulike praktikumsoppgaver	29
2.4 Teorioppgaver	30
2.5 Eksempel på en enkel praktikumsoppgave og et kort forslag til fremgangsmåte for løsning av oppgaven	30
Kapittel 3 Ansettelser – arbeidsavtalen	32
3.1 Innledning	32
3.2 Ansettelsesprosessen	33
3.3 Faste og midlertidige stillinger	34

3.4	Prøvetid	34
3.5	Fortrinnsrett	35
	Kontrollspørsmål	36
	Øvingsoppgaver	37
	Oppgave 1 Student Peder Ås	37
	Oppgave 2 Marte Kirkerud med mastergrad i økonomi og ledelse	37
	Oppgave 3 Kongsvik videregående skole	39
	Oppgave 4 Kari Lilleviks bistilling	39
	Oppgave 5 Midlertidig ansettelse	39
	Kapittel 4 Arbeidsgivers styringsrett	41
4.1	Styringsrettens rettslige grunnlag	42
4.2	Styringsrett gjelder også ansettelser	43
4.3	Nyttige tips når du skal løse oppgaver om styringsrett	44
	Kontrollspørsmål	45
	Øvingsoppgaver	45
	Oppgave 6 Omplussing	45
	Oppgave 7 Arbeid i oppsigelsestiden	46
	Oppgave 8 Omplussing i oppsigelsestiden	46
	Oppgave 9 Flytting til kontorlandskap	46
	Oppgave 10 Hans Olsens hjemmekontor	46
	Kapittel 5 Konkurransbegrensende klausuler i arbeidsavtaler	47
5.1	Konkurransesklausuler	47
	5.1.1 Redegjørelser	49
	5.1.2 Kompensasjon	50
5.2	Kundeklausuler	50
5.3	Unntak for virksomhetens øverste leder	51
5.4	Rekrutteringsklausuler	51
5.5	Ingen kompensasjon for kunde- og rekrutteringsklausuler	52
	Kontrollspørsmål	52
	Øvingsoppgaver	53
	Oppgave 11 Innkjøpssjef Burk	53
	Oppgave 12 Advokat Gudrun Fjask	53
	Oppgave 13 Eiendomsmegler Bråk	53

Kapittel 6 Arbeidsinnleie	54
6.1 Arbeidsinnleie etter arbeidsmiljøloven og statsansatteloven	55
6.2 Arbeidsinnleie eller entreprise?	56
Kontrollspørsmål	57
Øvingsoppgaver	57
Oppgave 14 Midlertidig ansettelse gjennom innleie?	57
Oppgave 15 Innleiers ansvar for utbetaling av lønn	58
Oppgave 16 Overtidsbetaling	58
Kapittel 7 Likestillings- og diskrimineringsrett	59
7.1 Innledning	59
7.2 Diskrimineringsgrunnlagene	61
7.2.1 Diskriminering på grunn av seksuell orientering ...	62
7.2.2 Diskriminering på grunn av kjønn, graviditet og omsorgsoppgaver	63
7.2.3 Diskriminering på grunn av etnisitet, religion og livssyn	64
7.2.4 Diskriminering på grunn av funksjonsnedsettelse ..	64
7.2.5 Andre diskrimineringsgrunnlag	66
7.3 Positiv særbehandling og lovlig forskjellsbehandling	67
7.4 Opplysningsplikt og bevisbyrde	68
7.5 Opplysningsplikt om lønn	69
7.6 Oppreisning og erstatning	70
7.7 Likestillings- og diskrimineringsnemnda og likestillings- og diskrimineringsombudet	71
Kontrollspørsmål	71
Øvingsoppgaver	72
Oppgave 17 Diskriminering og bevisbyrde	72
Oppgave 18 Diskriminering og bevisbyrde	72
Oppgave 19 Diskriminering, bevisbyrde og erstatning ...	72
Kapittel 8 Lønn	73
8.1 Arbeidsavtalen og lønn	74
8.2 Lønn og trekk	74
8.3 Feil ved utbetaling	75
Kontrollspørsmål	76
Øvingsoppgaver	76
Oppgave 20 For mye utbetalt lønn og <i>condictio indebiti</i> ..	76

Kapittel 9 Arbeidstid	77
9.1 Hva er arbeidstid?	78
9.2 Hva er overtid?	79
Kontrollspørsmål	80
Øvingsoppgaver	81
Oppgave 21 Rett til å få arbeidstiden redusert	81
Oppgave 22 Overtid	81
Kapittel 10 Ferie	82
10.1 Feriepenger og ferieår	84
10.2 Plassering av ferie	85
10.3 Ferieavvikling og oppsigelse	86
10.4 Sykdom med mer og ferie	87
10.5 Feriepengegrunnlag	88
Kontrollspørsmål	89
Øvingsoppgaver	90
Oppgave 23 Antall feriedager, feriepenger og utbetaling av feriepenger ved dødsfall	90
Oppgave 24 Når har man krav på fem ukers ferie?	90
Oppgave 25 Når må arbeidsforholdet påbegynnes for å ha krav på ferie?	90
Oppgave 26 Rett til ferie ved sykdom	90
Kapittel 11 Lojalitetsplikt og lydighetsplikt	91
11.1 Lydighetsplikt	91
11.2 Lojalitetsplikt	91
11.3 Varsling: kritikkverdige forhold og fremgangsmåte	93
11.4 Arbeidsgivers plikt til å tilrettelegge for varsling	97
11.5 Vern mot gjengjeldelse	97
Kontrollspørsmål	98
Øvingsoppgaver	98
Oppgave 27 Forsvarlig varsling og bevisbyrde	98
Oppgave 28 Ytringsfrihet og lojalitetsplikt	99
Kapittel 12 Permisjon	100
12.1 Arbeidsmiljølovens regler om permisjon	100
12.2 Rett til fri i forbindelse med svangerskap og fødsel	100
Kontrollspørsmål	102
Øvingsoppgaver	102

Oppgave 29 Peder og franskstudier	102
Oppgave 30 Karis syke mor	102
Oppgave 31 HR-sjefen Peder	102
Kapittel 13 Permittering	103
13.1 Reglene om permittering	103
Kontrollspørsmål	105
Øvingsoppgaver	105
Oppgave 32 Lillevik mekaniske verksted	105
Kapittel 14 Opsigelse	107
14.1 Opsigelse på grunn av arbeidsgivers forhold	108
14.2 Opsigelse på grunn av virksomhetens forhold	108
14.3 Opsigelse på grunn av arbeidstakers forhold	111
14.4 Opsigelse i prøvetiden	114
14.5 Opsigelse etter statsansatteloven	115
14.6 Felles regler for kommunal og statlig sektor	116
14.7 Formkrav, oppsigelsesfrist med mer	117
Kontrollspørsmål	119
Øvingsoppgaver	119
Oppgave 33 Saklighets- og ugyldighetskrav ved oppsigelse	119
Oppgave 34 Formkrav og saklighetskrav ved oppsigelse ..	119
Kapittel 15 Avskjed	121
15.1 Nærmere om reglene	122
15.2 De to vilkårene	122
15.3 Avskjed er meget inngripende	123
15.3.1 Rettspraksis	123
Kontrollspørsmål	126
Øvingsoppgaver	127
Oppgave 35 Vinge og marihuanasigaretten	127
Oppgave 36 Bottolf og nedlasting av pornografisk materiale	127
Oppgave 37 Anne Ringbom og bompengererefusjonen	128
Kapittel 16 Suspensjon	129
16.1 Særregler i statsansatteloven	129
Kontrollspørsmål	130

Øvingsoppgaver	130
Oppgave 38 Kontormedarbeider Kari	130
Oppgave 39 Lillevik Storsenter	131
Kapittel 17 Personvern og kontrolltiltak	132
17.1 Eksempler på kontrolltiltak	133
17.2 Behandling av personopplysninger	134
Kontrollspørsmål	134
Øvingsoppgaver	135
Oppgave 40 Anne Olsen i Skobutikken	135
Oppgave 41 Mari Storevik hos Statsforvalteren	135
Oppgave 42 Resepsjonist Kari Lillevik	136
Oppgave 43 Rektor Holm	136
Kapittel 18 Virksomhetsoverdragelse	137
18.1 Hva er virksomhetsoverdragelse?	137
18.2 Reservasjonsrett, valgrett eller fortrinnsrett	139
18.3 Informasjon og drøfting	140
Kontrollspørsmål	141
Øvingsoppgaver	142
Oppgave 44 Reservasjonsrett og formkrav	142
Oppgave 45 Virksomhetsoverdragelse og informasjon ...	142
Oppgave 46 Virksomhetsoverdragelse, oppsigelse og formkrav	142
Kapittel 19 Rettsmidler	144
19.1 Domstolene	145
19.2 Rettsmegling	147
19.3 Tvisteløsningsnemnda	147
19.4 Klageregler	148
19.5 Klage til Sivilombudet	148
19.6 Arbeidsretten	149
Kontrollspørsmål	149
Øvingsoppgaver	150
Oppgave 47 Gudrun Rask	150
Oppgave 48 Ulla Bas	150
Oppgave 49 Bulle Franal	150
Oppgave 50 Jens Petter Rå	150

Kapittel 20 Eksamensoppgaver	152
20.1 Aral og Baikal trikkesystemer	152
20.2 Baldrian Telemark og Advokatfirmaet Larve, Ugle & Rev	153
20.3 Endeløsmyra barneskole	155
20.4 Fjodenroll Luskentask og Olsen-instituttet	157
20.5 Kåre Kvikk og Lillevik Tidende	158
20.6 Kåre Kontant og teknisk etat	159
20.7 Lillevik Markiseservice	161
20.8 Lillevik sykehjem	163
20.9 Lorenz Hekkeklipper	164
20.10 Optimal renhold	166
20.11 Peder Ås og SIKKERHET AS	166
20.12 Quick-start-skolen	167
20.13 Revisor Tore Trå	169
20.14 Sara Sliten og Solvang sykehjem	171
20.15 TELEX	173
20.16 Virksomhetsleder Erna Effektiv	175
20.17 Åsmarka skole	176
Løsningsveiledning til øvingsoppgaver	178
Kapittel 3 Ansettelses – arbeidsavtalen – løsningsveiledninger	178
Oppgave 1 Student Peder Ås	178
Oppgave 2 Marte Kirkerud med mastergrad i økonomi og ledelse	179
Oppgave 3 Kongsvik videregående skole	182
Oppgave 4 Kari Lilleviks bistilling	182
Oppgave 5 Midlertidig ansettelse	182
Kapittel 4 Arbeidsgivers styringsrett – løsningsveiledninger	183
Oppgave 6 Omplussing	183
Oppgave 7 Arbeid i oppsigelsestiden	183
Oppgave 8 Omplussing i oppsigelsestiden	184
Oppgave 9 Flytting til kontorlandskap	184
Oppgave 10 Hans Olsens hjemmekontor	184
Kapittel 5 Konkurransbegrensende avtaler – løsningsveiledninger ..	184
Oppgave 11 Innkjøpsjef Burk	184
Oppgave 12 Advokat Gudrun Fjask	185
Oppgave 13 Eiendomsmegler Bråk	185

Kapittel 6 <i>Innleie – løsningsveiledninger</i>	185
Oppgave 14 Midlertidig ansettelse gjennom innleie	185
Oppgave 15 Ansvar for utbetaling av lønn	185
Oppgave 16 Har innleide krav på overtidsbetaling?	186
Kapittel 7 <i>Likestillings- og diskrimineringsrett – løsningsveiledninger</i>	186
Oppgave 17 Diskriminering og bevisbyrde	186
Oppgave 18 Diskriminering og bevisbyrde	186
Oppgave 19 Diskriminering, bevisbyrde og erstatning	187
Kapittel 8 <i>Lønn – løsningsveiledninger</i>	187
Oppgave 20 For mye utbetalt lønn og <i>condictio indebiti</i>	187
Kapittel 9 <i>Arbeidstid – løsningsveiledninger</i>	188
Oppgave 21 Rett til å få arbeidstiden redusert	188
Oppgave 22 Overtid	189
Kapittel 10 <i>Ferie – løsningsveiledninger</i>	189
Oppgave 23 Antall feriedager, feriepenges og utbetaling av feriepenges ved dødsfall	189
Oppgave 24 Når har man krav på fem ukers ferie?	189
Oppgave 25 Når må arbeidsforholdet påbegynnes for å ha krav på ferie?	190
Oppgave 26 Rett til ferie ved sykdom	190
Kapittel 11 <i>Lojalitetsplikt og lydighetsplikt – løsningsveiledninger</i>	191
Oppgave 27 Forsvarlig varsling og bevisbyrde	191
Oppgave 28 Ytringsfrihet og lojalitetsplikt	191
Kapittel 12 <i>Permisjon – løsningsveiledninger</i>	193
Oppgave 29 Peder og franskstudier	193
Oppgave 30 Karis syke mor	193
Oppgave 31 HR-sjefen Peder	194
Kapittel 13 <i>Permittering – løsningsveiledning</i>	194
Oppgave 32 Lillevik mekaniske verksted	194
Kapittel 14 <i>Oppsigelse – løsningsveiledninger</i>	195
Oppgave 33 Saklighets- og ugyldighetskrav ved oppsigelse	195
Oppgave 34 Formkrav og saklighetskrav ved oppsigelse	196
Kapittel 15 <i>Avskjed – løsningsveiledninger</i>	197
Oppgave 35 Vinge og marihuanasigaretten	197
Oppgave 36 Bottolf og nedlasting av pornografisk materiale	197
Oppgave 37 Anne Ringbom og bompengererefusjonen	197

Kapittel 16 <i>Suspensjon – løsningsveiledninger</i>	197
Oppgave 38 Kontormedarbeider Kari	197
Oppgave 39 Lillevik Storsenter	198
Kapittel 17 <i>Personvern og kontrolltiltak – løsningsveiledninger</i>	198
Oppgave 40 Anne Olsen i Skobutikken	198
Oppgave 41 Mari Storevik hos Statsforvalteren	199
Oppgave 42 Resepsjonist Kari Lillevik	199
Oppgave 43 Rektor Holm	200
Kapittel 18 <i>Virksomhetsoverdragelse – løsningsveiledninger</i>	200
Oppgave 44 Reservasjonsrett og formkrav	200
Oppgave 45 Virksomhetsoverdragelse og informasjon	201
Oppgave 46 Virksomhetsoverdragelse, oppsigelse og formkrav	201
Kapittel 19 <i>Rettsmidler – løsningsveiledninger</i>	202
Oppgave 47 Gudrun Rask	202
Oppgave 48 Ulla Bas	202
Oppgave 49 Bulle Franal	202
Oppgave 50 Jens Petter Rå	202
Løsningsforslag og veiledninger til eksamensoppgavene	203
Oppgave 20.1 Aral og Baikal – løsningsforslag	203
Oppgave 20.2 Baldrian Telemark og Advokatfirmaet Larve, Ugle & Rev – veiledning	205
Oppgave 20.3 Endeløsmyra barneskole – veiledning	207
Oppgave 20.4 Fjodenroll Luskentask og Olsen-instituttet – veiledning	212
Oppgave 20.5 Kåre Kvikk og Lillevik Tidende – løsningsforslag	213
Oppgave 20.6 Kåre Kontant og teknisk etat – veiledning	217
Oppgave 20.7 Lillevik Markiseservice – veiledning	220
Oppgave 20.8 Lillevik sykehjem – løsningsforslag	223
Oppgave 20.9 Lorenz Hekkeklipper – veiledning	225
Oppgave 20.10 Optimal renhold – løsningsforslag	227
Oppgave 20.11 Peder Ås og SIKKERHET AS – veiledning	229
Oppgave 20.12 Quick-start-skolen – veiledning	230
Oppgave 20.13 Revisor Tore Trå – veiledning	234
Oppgave 20.14 Sara Sliten og Solvang Sykehjem – veiledning	239
Oppgave 20.15 TELEX – veiledning	243

Oppgave 20.16 Virksomhetsleder Erna Effektiv – løsningsforslag	246
Oppgave 20.17 Åsmarka skole – veiledning	250
Eksempler på teorioppgaver	255
Litteratur	257
Forarbeider	259
Domsregister	260
Sentrale lover	263

Formålet med boken

Formålet med denne oppgavesamlingen er at du skal få en bedre forståelse for arbeidsrett. Det innebærer at du skal beherske den teoretiske siden av faget, bli kjent med de arbeidsrettslige problemstillingene, og at du skal bli i stand til å løse oppgaver i arbeidsrett.

Boken begynner med en kort oversikt over arbeidsretten som juridisk område, arbeidsrettens særtrekk, hvilke lover som utgjør arbeidsretten, og hva som er de sentrale problemstillingene.

Du får også en kort teoretisk innføring i de sentrale emnene i den individuelle arbeidsretten, herunder ansettelse, lønn, ferie og oppsigelse. Det finnes arbeidsrettslig litteratur som er mer omfattende og som går mer i dybden enn denne boken. Likevel er det nyttig med en kort teoretisk innføring i de mest sentrale arbeidsrettslige problemstillingene, som er konkret knyttet opp til øvingsoppgavene. Boken kan være en fin innføring før du begynner på pensumlitteraturen, og du kan også bruke boken som et oppslagsverk for de sentrale spørsmålene i arbeidsrett. I bokens videre kapitler får du en rekke korte, tematiske oppgaver og en rekke tidligere eksamensoppgaver. I tillegg kan boken også brukes til repetisjon før eksamen. Det vil være nyttig for deg å få flere innfallsvinkler til stoffet.

Etter hver teoridel følger kontrollspørsmål og øvingsoppgaver. Kontrollspørsmålene kan du bruke til å se om du har forstått innholdet i teoridelen. Øvingsoppgavene er små, praktiske oppgaver knyttet til sentrale problemstillinger i teoridelen. Det er oppgaver av dette slaget som typisk kan utgjøre enkeltspørsmål i en praktikumsoppgave til eksamen.

Eksamensoppgavene er både av praktisk og teoretisk karakter. Oppgavene kommer blant annet fra Høyskolen i Kristiania og Høgskolen i Innlandet. Når det gjelder oppgaver som er gitt som tidligere eksamensoppgaver, har vi bare brukt oppgaver som vi selv har forfattet.

Til noen av de praktiske oppgavene er det tatt med løsningsforslag. I enkelte oppgaver kan det argumenteres for ulike løsninger. Løsningsforslaget behøver derfor ikke være den eneste riktige besvarelsen.

Til andre eksamensoppgaver finner du en veiledning hvor de mest sentrale problemstillinger og bestemmelser som må være med i besvarelsen, blir angitt.

Boken inneholder også teorioppgaver. Disse er satt opp tematisk, slik at du kan gå til de enkelte kapitlene i boken for å finne stoff til løsningen.

Ta gjerne kontakt hvis noe er uklart: andreas.galtung@inn.no,
kjellove.ernes@kristiania.no eller anne.haugen@inn.no.

KAPITTEL 1

Hva er arbeidsrett?

Arbeidsretten omfatter rettsreglene om arbeidsforholdet og kan deles i to hoveddeler; den individuelle arbeidsretten og den kollektive arbeidsretten. Den individuelle arbeidsretten omhandler alle de regler som gjelder mellom arbeidstaker og arbeidsgiver.¹ Dette er de rettigheter og plikter som består fra arbeidsforholdet blir inngått til arbeidsforholdet blir avsluttet, for eksempel ved oppsigelse. Kollektiv arbeidsrett kjenne- tegnes ved at arbeidstakere opptrer kollektivt gjennom fagforeninger. Den kollektive delen omhandler reglene om arbeidslivets organisasjoner og forholdet mellom fagforening og arbeidsgiverforening, eventuelt arbeidsgiver.

Lov 17. juni 2005 nr. 62 om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern mv. (arbeidsmiljøloven), heretter omtalt som aml., er den mest sentrale loven innenfor arbeidsretten. Loven gjelder virksomheter som sysselsetter arbeidstakere, jf. § 1-2. Formålet med loven slås fast i § 1-1, og et av lovens sentrale formål er å bidra til et inkluderende arbeidsliv, jf. bokstav f, og likebehandling, jf. bokstav b. Arbeidsmiljøloven er en vernelov, det vil si at den skal bidra til vern av arbeidstaker, og loven er som hovedregel ufravikelig, jf. § 1-9.

1.1 Sentrale begreper

1.1.1 Arbeidstaker og arbeidsgiver

Arbeidstaker er etter aml. § 1-8 første ledd enhver som utfører arbeid i en annens tjeneste. Begrepet omfatter ikke oppdragstakere, som har en mer selvstendig stilling, og ikke har vern etter arbeidsmiljøloven.²

¹ Gerd Engelsrud, *Styring og vern*, Oslo 2022 s. 21.

² Merk at det er enkelte bestemmelser i loven som gjelder for oppdragstakere, herunder aml. §§ 2-2 og 13-2 annet ledd.

Arbeidsgiver er enhver som har tilsatt en arbeidstaker for å utføre arbeid i sin tjeneste, jf. aml. § 1-8 annet ledd.

Begrepene er i liten grad definert i loven, og vi må undersøke andre kilder for å slå fast begrepenes innhold. I NOU 2004: 5 *Arbeidslivslovutvalget: Et arbeidsliv for trygghet, inkludering og vekst*, side 153–154, listes opp følgende momenter som kan trekkes inn for å vurdere om en person er arbeidstaker:³

- Arbeidstakeren har plikt til å stille sin personlige arbeidskraft til rådighet og kan ikke bruke medhjelpere for egen regning.
- Arbeidstakeren har plikt til å underordne seg arbeidsgiverens ledelse og kontroll av arbeidet.
- Arbeidsgiveren stiller til rådighet arbeidsrom, maskiner, redskap, arbeidsmaterialer eller andre hjelpemidler som er nødvendige for arbeidets utførelse.
- Arbeidsgiveren bærer risikoen for arbeidsresultatet.
- Arbeidstakeren får vederlag i en eller annen form for lønn.
- Tilknytningsforholdet mellom partene har en noenlunde stabil karakter, og er oppsigelig med bestemte frister.
- Hvis det arbeides hovedsakelig for én oppdragsgiver vil dette også kunne tale for at forholdet reelt sett er et arbeidstakerforhold.

Momentene som listes opp fra NOU-en over, er momenter domstolene kaller for de tradisjonelle kriterier.

Siden arbeidslivet stadig er i endring og nye arbeidsoppgaver kommer til, er begrepenes innhold under utvikling, og innholdet i både arbeidstaker- og arbeidsgiverbegrepet blir fortløpende vurdert av domstolene.

Høyesterett har i løpet av kort tid avsagt tre viktige dommer som avklarer innholdet i begrepene nærmere. I 2013 kom Avlasterdom 1 og Beredskapshjemdommen,⁴ og i 2016 kom Avlasterdom 2.⁵ I avlasterdommene kom Høyesterett til at avlasterne var arbeidstakere. Høyesterett la vekt på at friheten til å styre arbeidet var som for arbeidstakere ellers, og at den som utførte arbeidet, var i et avhengighets- og underordningsforhold overfor arbeidsgiveren.

3 Se nærmere om dette skillet i Henning Jakhelln, «Arbeidstakerbegrepet: Oppdragstaker eller arbeidstaker», *Jussens Venner*, 2013 s. 329–365.

4 Rt. 2013 s. 354 og Rt. 2013 s. 342.

5 HR-2016-1366-A.

Oppgavesamling i individuell arbeidsrett er først og fremst en oppgavesamling med veiledninger. Boken har imidlertid også lettleste og pedagogiske innføringskapitler til de mest sentrale emnene innen individuell arbeidsrett.

Oppgavesamlingen inneholder både teoretiske og praktiske oppgaver i individuell arbeidsrett og er et nyttig hjelpemiddel for studenter og andre som skal lære seg faget. Den er tematisk bygget opp og tar blant annet for seg oppsigelse, avskjed, styringsrett og diskriminering. For hvert tema gis det en kort presentasjon av sentrale problemstillinger, kontrollspørsmål og øvingsoppgaver. Forfatterne presenterer både fullstendige løsningsforslag og momenter til løsning av oppgavene.

 Universitetsforlaget

ISBN 978-82-15-02921-4

9 788215 029214